ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
ЗАГОРОДНОГО Віталія Миколайовича
на тему «ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯ ВОЄННОМУ ПЕРІОДІ», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Дисертація робота Загородного В.М. «Подолання економічних проблем трудової міграції в Україні у після воєнному періоді» за постановкою мети та дослідницьких завдань має високу актуальність та теоретико-прикладне значення для економіки України. Актуальність теми підсилюється тим, що повномасштабна війна радикально змінила економічну природу трудової міграції в Україні, а міграційні процеси мають суперечливий економічний вплив. До того ж, прогнозується зростання негативного впливу міграційного руху українців на потенціал повоєнного відновлення економіки України, що потребує превентивного обґрунтування відповідних пріоритетів міграційної політики та напрацювання гнучких інструментів, що матимуть антикризових характер.

Наукова новизна дисертації полягає у розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування механізму подолання негативних наслідків трудової міграції в Україні. Основні результати, що характеризують новизну проведеного дослідження полягають у такому:

вперше:

запропоновано концептуальні підходи до розробки механізму подолання негативних наслідків трудової міграції в Україні, а саме, визначено сутність даного механізму, вимоги до його формування та структурну модель, що містить 5 взаємопов'язаних блоків (діагностичний, стратегічно-цільовий, інструментальний, адаптивно-регіональний та контрольно-оціночний); виокремлено шість етапів функціонування механізму та обґрунтовано його логіко-структурну схему. Практичне впровадження розробленого механізму

подолання негативних наслідків трудової міграції в Україні дозволятиме отримати низку результатів (зменшення макроекономічних втрат, зростання зайнятості, збільшення фіскального ефекту, підвищення продуктивності праці, підвищення регіональної місткості ринку праці), що в сукупності створюватиме потенціал для післявоєнного відновлення економіки України;

удосконалено:

багаторівневу модель аналізу міграційної поведінки, що, на відміну від існуючих, містить детермінанти мотивації, типи міграційної поведінки населення, її наслідки для ризикоорієнтованого управління та формат реакції держави на попередження (подолання) цих ризиків, зокрема, з урахуванням європейських практик й сприятиме подоланню негативних економічних наслідків трудової міграції, що підсилить потенціал країни до післявоєнного відновлення;

методичні підходи до оцінювання економічних наслідків трудової міграції та внутрішнього переміщення населення України внаслідок війни, які доповнено поєднанням макроекономічних, трудових і фіскальних індикаторів, що дає змогу визначати не лише масштаби вибуття населення, а й втрати ВВП, ПДФО та ЄСВ, зміну напруженості ринку праці та ефекти інтеграції ВПО у формальну зайнятість;

підхід до типологізації регіональних ринків праці в умовах міграційних і воєнних трансформацій, який базується на використанні кластерного аналізу показників ринку праці, діяльності ДСЗ та охоплення відповідними послугами ВПО (виокремлено 4 кластери регіонів України) й дозволяє обґрунтувати, зокрема, необхідність запровадження диференційованих пакетів політики зайнятості (як важливої детермінанти міграційної мобільності населення) залежно від кластеру, до якого віднесено певний регіон країни;

науково-методичний підхід до визначення фіскального ефекту від працевлаштування ВПО та оцінювання доцільності компенсаційних пакетів для роботодавців, який, на відміну від існуючих, дозволяє розглядати інтеграцію ВПО не лише як соціальний захід, а й як економічно виправданий інструмент

розширення формальної зайнятості, зміцнення податкової бази та підвищення результативності програм підтримки;

набули подальшого розвитку:

теоретико-методологічні основи дослідження через: *авторське визначення поняття «трудова міграція»* як динамічного соціально-економічного процесу територіального переміщення населення з метою реалізації права на гідну працю, зумовленого взаємодією внутрішніх мотивів особистості (прагнення до безпечного життя, вищих доходів, професійної самореалізації, соціальної захищеності й особистісного розвитку) та зовнішніх чинників середовища (диспропорцій ринків праці, відмінностей в оплаті праці, рівні економічного розвитку, умовах зайнятості й безпеки), що породжує мультиплікативний ефект взаємопов'язаних наслідків (демографічних, економічних, соціальних та інституційних) і, за певних умов, формує системні ризики для держави; *розробку карти суміжних понять,* що поєднує такі категорії: «міграційні процеси», «міграційна мобільність», «міграційна політика», «міграційні мотиви та чинники», «наслідки трудової міграції»; *доповнення класичних фукнції трудової міграції* трьома новими (компенсаційно-ресурсна, трансформаційно-мотиваційна, ризикогенна);

класифікація мотиваційних мотивів населення за сімома ознаками (характером спонукання, спрямованістю міграційного рішення, терміном впливу, рівнем формування, змістом, взаємозумовленістю, джерелом формування міграційної мотивації), що дозволяє диференціювати інструменти державного регулювання міграційної мобільності залежно від причин, які зумовлюють міграційні рішення населення;

підходи щодо формування політики стабілізації економіки, що охоплює макрофінансову стабільність, інституційну довіру, безпеку, інфраструктуру, якісну зайнятість, житлову і соціальну політику, розвиток людського капіталу, підтримку підприємництва та кадровий супровід інвестиційних проєктів як передумови повернення, утримання та ефективного використання людських ресурсів. пропонований зміст. Запропоновано програмно-цільові інструменти

політики стабілізації економіки у сфері повернення та утримання людських ресурсів для повоєнного відновлення України.

Теоретичне значення результатів, викладених у дисертації Загородного В.М. полягає у тому, що автором отримано низку висновків, що мають теоретичний та науково-методичний характер й збагачують сучасну економічну науку, зокрема такі:

авторське трактування поняття «трудова міграція» та «механізм подолання негативних наслідків трудової міграції»;

обґрунтування функцій трудової міграції, які вона виконує в умовах воєнного стану (компенсаційно-ресурсна, трансформаційно-мотиваційна, ризикогенна);

удосконалена класифікація мотиваційних мотивів населення, що охоплює 7 груп таких мотивів з виокремленням внутрішніх та зовнішніх, що може бути використано при розробці міграційної політики та обґрунтуванні інструментів державного регулювання міграційної мобільності.

Практичне значення результатів, що містяться в дисертації Загородного В.М. полягає в тому, що наукові положення доведено до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути використані органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями під час формування міграційної політики, програм підтримки ВПО, регулювання міграційних потоків та збереження людського капіталу задля підвищення інвестиційної привабливості національної та регіональних економік.

Основні наукові положення, висновки та результати дослідження впроваджено у діяльність: Координаційної Ради з питань внутрішньо переміщених осіб у Вінницькій міській територіальній громаді при виконавчому комітеті Вінницької міської ради – пропозиції з формування диференційованих пакетів політики зайнятості ВПО; приватного сільськогосподарського підприємства «Савинецьке» – положення щодо визначення ключових факторів втрати трудового потенціалу через міграційні процеси, систематизації інструментів утримання, повернення та ефективного

використання трудових ресурсів, рекомендації щодо використання системи показників оцінювання кадрової стійкості та застосування нецінових інструментів конкуренції за працівника; ТОВ «Консалтингова Компанія «Аудит і право» – рекомендації щодо використання інтегрованого підходу до оцінювання втрат трудового потенціалу, ВВП, податкових надходжень і ресурсів соціального страхування, а також застосування кластерно-диференційованого підходу до аналізу регіональних ринків праці, інтеграції ВПО та формування адресних заходів підтримки зайнятості.

Результати досліджень також використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету імені Василя Стуса при викладанні навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини».

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики наукових досліджень кафедри менеджменту та поведінкової економіки: «Стратегія розвитку складних соціально-економічних систем в новій економіці» (0122U201632), у межах якої здобувачем визначено вплив трудової міграції на ринок праці України в умовах війни та обґрунтовано шляхи його відновлення.

Дисертація Загородного В.М. містить наукові положення, що отримані здобувачем особисто, і які мають вагоме значення для розвитку сучасної економічної науки.

Зміст основних положень дисертаційної роботи Загородного В.М. опубліковано 12 наукових праць, серед яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України (з них 3 – у співавторстві), 7 тез доповідей на науково-практичних конференціях:

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Іонін Є.Є., Загородний В.М. Вплив міграційних процесів на соціально-економічне становище України. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 63. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4097/4029. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-34

Особистий внесок здобувача: визначено періодизацію міграційних процесів в Україні починаючи з 1991 р., сформовано карту міграційної ситуації в умовах воєнного стану, обґрунтовано рекомендації щодо подолання негативного впливу трудової міграції на економічну та соціальну сфери України

2. Іонін Є.Є, Загородний В.М. Вплив трудової міграції на ринок праці України в умовах війни та шляхи його відновлення. *Економіка і організація управління.* № 4(56). 2024. С. 20-32. URL: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/16966. DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.4.3

Особистий внесок здобувача: систематизовано виклики, що постають перед українським ринком праці в умовах інтенсифікації міграційних потоків та запропоновано практичні рішення, спрямовані на сталий післявоєнний економічний розвиток

3. Іонін Є. Є., Загородний В.М. Трудова міграція: еволюція теоретичних підходів та сучасні наукові інтерпретації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка».* 2025. науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2025. № 37(65). С. 29 – 35. URL: *https://journals.oa.edu.ua/Economy/uk/article/view/4273/3922*. DOI: https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-29-35

Особистий внесок здобувача: проаналізовано історичний розвиток наукових концепцій – від класичних неокласичних економічних моделей, що трактують міграцію як реакцію на диспропорції ринку праці, до сучасних міждисциплінарних підходів, орієнтованих на інтеграцію політичних, культурних, інституційних і когнітивних чинників; аргументовано, що інтердисциплінарність є ключовою умовою формування ефективної наукової та прикладної парадигми аналізу міграційних процесів у XXI ст.

4. Загородний В.М. Ідентифікація міграційних мотивів як інструмент управління економічними ризиками в Україні. *Економічний аналіз.* 2025. Том 35. № 3. С. 323–333.

URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6450/6565657723. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.03.323

5. Загородний В.М. Механізм подолання негативних наслідків трудової міграції в Україні: макроекономічна діагностика та оцінка втрат ВВП. *Економіка і організація управління*. № 1 (61). 2026. С. 299-308. URL: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/20070. DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2026.1.24

Публікації за матеріалами конференцій

6. Іонін Є.Є., Загородний В.М. Особливості державних програм та інструментів підтримки бізнесу України в період воєнного стану. *VI International scientific and practical conference «The aspects of contemporary scientific research that encompass both theoretical and practical components»* (January 10-12, 2024) Venice, Italy, International Scientific Unity. 2024, с. 67-68. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/01/The-aspects-of-contemporary-scientific-research-Jan-10-12-2024-Venice-Italy.pdf

Особистий внесок здобувача: проаналізовано особливості державних програм підтримки бізнесу в Україні в період воєнного стану як чинник зниження рівня трудової міграції.

7. Іонін Є. Є., Загородний В. М. Вплив міжнародної допомоги та інвестицій на стабілізацію та відновлення економіки України. *The XXIII International Scientific and Practical Conference «The current state of the organization of scientific activity in the world»*, June 10-12, 2024, Madrid, Spain. P. 79-82. URL: https://eu-conf.com/en/events/the-current-state-of-the-organization-of-scientific-activity-in-the-world/

Особистий внесок здобувача: проведено аналіз впливу міжнародних фінансових потоків на економічне оздоровлення та стабілізацію економіки України в умовах воєнного стану.

8. Іонін Є.Є, Загородний В.М. Вплив трудової міграції населення на основні економічні індикатори України в період воєнного стану. *The 24th International scientific and practical conference "Technologies of scientists and*

implementation of modern methods" (June 18 – 21, 2024) Copenhagen, Denmark. P. 67-69. URL: https://isg-konf.com/technologies-of-scientists-and-implementation-of-modern-methods/

Особистий внесок здобувача: досліджено вплив трудової міграції населення на основні економічні індикатори України (ВВП, рівень інфляції, рівень безробіття) в умовах воєнного стану; запропоновано систему заходів спрямованих на подолання негативного впливу трудової міграції та стабілізації економічної ситуації в країні.

9. Загородний В. М. Трудова міграція як чинник соціально-економічного розвитку регіонів України в післявоєнний період. *Пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів в умовах сьогодення*: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22-23 листопада 2024р.). Львів-Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 52-54. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-10

10. Загородний В.М. Використання BIG DATA та IOT для прогнозування трудових міграційних потоків і розробки політик їх регулювання. *Праці XXIV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання»* (03.12. 2024 р., м. Вінниця). Том І. Ред. кол. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. С. 87-88.

11. Іонін Є. Є., Загородний В. М. Інноваційні механізми стимулювання внутрішньої трудової міграції як чинник регіонального розвитку України. *Сучасні досягнення та перспективи соціально-економічного розвитку*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Одеса, 16 травня 2025 р.). Research Europe, 2025. С. 20-22. URL: https://researcheurope.org/files/re-16.05.25.pdf.

Особистий внесок здобувача: визначено сутність інноваційних механізмів стимулювання внутрішньої трудової міграції, запропоновано

перелік цих механізмів, що сприятиме подоланню бар'єрів регіонального розвитку.

12. Загородний В.М. Аналіз динаміки внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Праці XXV Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці».* ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця 2025, Т. 2. С. 188-190. https://drive.google.com/drive/folders/1g-vN8fmNjqQSXFW3CfxaUr17ZwU2VhZo

Наукові публікації здобувача відповідають вимогам пп.8.9, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затверджено Постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 р., зі змінами).

Результати дисертації повною мірою висвітлені у зазначених публікаціях.

Науковий рівень дисертації в цілому відповідає діючим вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ від 12 січня 2022 р. № 44), дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень щодо подолання економічних проблем трудової міграції в Україні у післявоєнному періоді.

Дисертація Загородного Віталія Михайловича на тему «Подолання економічних проблем трудової міграції в Україні у після воєнному періоді», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» рекомендується до захисту на підставі п. 13 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами) у спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Висновок складено за результатами публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення на засіданні кафедри менеджменту та поведінкової економіки (протокол № 5 від 05.10.2026 р.)

Головуючий:
завідувач кафедри
менеджменту та поведінкової економіки
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
д. е. н., професор Ольга ДОРОНІНА

